

Kvalita kontroly tabáku v České republice stoupá – Tobacco Control Scale 2019

Adam Kulhánek¹, Lenka Kostecká²

1 | Centrum pro výzkum a prevenci užívání tabáku, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

2 | Ministerstvo zdravotnictví České republiky

e-mail | adam.kulhanek@lf1.cuni.cz

Pojem kontrola tabáku zahrnuje soubor opatření vedoucích ke snížení míry užívání tabáku v populaci a redukcii mortality a morbidit související s užíváním tabáku a expozicí tabákovému kouři. Klíčovým východiskem pro účinnou kontrolu tabáku je podle Světové zdravotnické organizace implementace souboru vybraných opatření vycházejících z Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku (WHO, 2003), pojmenovaných akronymem MPOWER (WHO, 2008). Jedním z nástrojů pro hodnocení kvality kontroly tabáku realizované v jednotlivých zemích je tzv. Tobacco Control Scale (Joossens & Raw, 2006). Na základě této metodiky jsou ve tříletých intervalech vyhodnocovány a srovnávány vybrané evropské země v šesti opatřeních kontroly tabáku: 1) Cena cigaret, 2) Zákazy kouření na pracovištích a ve veřejných prostorech, 3) Prostředky vynaložené na veřejnozdravotní kampaně, 4) Komplexní zákazy reklamy a propagace tabáku, 5) Velká zdravotní varování na balení tabákových výrobků a 6) Léčba závislosti na tabáku. Pro každé opatření je stanovena bodová hranice a podle získaných bodů jsou poté země hodnoceny.

V roce 2019 byla mezi 36 evropskými zeměmi včetně České republiky realizována poslední vlna hodnocení Tobacco Control Scale (Joossens, Feliu, & Fernandez, 2020). Metodika byla nově rozšířena o dvě oblasti – Opatření proti nelegálnímu obchodu s tabákem a Opatření na ochranu politiky proti zájmům tabákového průmyslu. Nově bylo možné zemím také jeden bod odečíst, a to v případě, pokud země doposud neratifikovala Rámcovou úmluvu WHO o kontrole tabáku. Podle nově zveřejněných výsledků Tobacco Control Scale 2019 (Joossens et al., 2020) se Česká republika v kvalitě kontroly tabáku významně posunula. V celkovém hodnocení se umístila na 23. místě, což znamená posun nahoru o osm příček ve srovnání s předchozí vlnou v roce 2016 (Joossens & Raw, 2017). Konkrétně ČR v jednotlivých oblastech kontroly tabáku obdržela následující hodnocení:

- 1) Cena cigaret – 12 bodů z 30
- 2) Zákazy kouření na pracovištích a ve veřejných prostorech – 15 bodů z 22
- 3) Prostředky vynaložené na veřejnozdravotní kampaně – 0 bodů z 10
- 4) Komplexní zákazy reklamy a propagace tabáku – 8 bodů ze 13
- 5) Velká zdravotní varování na balení tabákových výrobků – 5 bodů z 10
- 6) Léčba závislosti na tabáku – 7 bodů z 10
- 7) Opatření proti nelegálnímu obchodu s tabákem – 2 body ze 3
- 8) Opatření na ochranu politiky proti zájmům tabákového průmyslu – 0 bodů ze 2

Nejvyššího bodového nárůstu Česká republika dosáhla v oblasti zákazů kouření ve veřejných prostorech.

Mezi evropské šampióny v kvalitě kontroly tabáku se jako každoročně umístily Velká Británie (1. místo), Irsko (3. místo), Island (4. místo), Norsko (5. místo) a Finsko (6. místo), pokroku dosáhla Francie (2. místo). Nejvyšší zlepšení v roce 2019 zaznamenaly Slovinsko (8. místo), Řecko (13. místo) a Rakousko (20. místo). Na konci žebříčku skončily s nejnižším hodnocením Německo (36. místo), Švýcarsko (35. místo) a Lucembursko (34. místo).

Souhrnné vyhodnocení žebříčku Tobacco Control Scale 2019 uvádí *Tabulka 1*.

Podrobné výsledky Tobacco Control Scale 2019 jsou dostupné ke stažení na webové stránce www.tobaccocontrolscale.org

Pořadí 2019 (pořadí 2016)	Země	Cena krabičky cigaret (30)	Zákaz kouření na pracovištích a ve veřejných prostorech (22)	Vynaložené prostředky na veřejnozdravotní kampaně (10)	Zákaz reklamy a propagace (13)	Zdravotní varování (10)	Léčba (10)	Opatření proti nelegálnímu obchodu s tabákem (3)	Naplnění článku 5.3 WHO FCTC (2)	Celkem (100)	
1 (1)	–	Velká Británie	25	22	0	12	9	9	2	1	80
2 (4)	▲	Francie	22	18	4	11	9	7	2	1	74
3 (2)	▼	Irsko	18	22	1	13	9	8	1	1	73
4 (3)	▼	Island	23	17	9	13	4	4	0	0	70
5 (5)	-	Norsko	22	17	1	13	8	4	1	0	66
6 (6)	-	Finsko	18	18	2	13	5	5	1	0	62
7 (nově zařazeno)		Izrael	27	15	1	11	1	6	0	0	61
8 (28)	▲	Slovinsko	12	16	2	13	9	6	1	0	59
8 (9)	▲	Maďarsko	15	21	0	11	5	6	1	-	59
10 (8)	▼	Španělsko	15	21	1	9	5	5	2	0	58
10 (17)	▲	Belgie	16	16	1	8	9	6	2	0	58
12 (7)	▼	Rumunsko	16	21	0	8	5	6	1	0	57
13 (31)	▲	Řecko	18	20	-	7	5	3	1	0	54
14 (9)	▼	Holandsko	14	15	1	9	5	7	1	1	53
15 (9)	▼	Švédsko	14	15	0	9	5	7	2	0	52
15 (13)	▼	Itálie	15	16	0	9	5	6	1	0	52
17 (9)	▼	Turecko	10	15	0	8	10	6	2	0	51
17 (13)	▼	Malta	16	12	0	11	5	5	2	-	51
17 (23)	▲	Chorvatsko	16	11	0	12	5	5	2	-	51
20 (15)	▼	Portugalsko	18	11	-	10	5	4	2	0	50
20 (35)	▲	Rakousko	11	20	0	7	5	5	2	0	50
20 (17)	▼	Ukraina	17	15	-	11	4	3	0	0	50
23 (15)	▼	Polsko	14	11	0	11	5	7	1	0	49
23 (26)	▲	Litva	14	12	2	10	5	4	2	0	49
23 (31)	▲	Česká republika	12	15	0	8	5	7	2	0	49
23 (21)	▼	Estonsko	13	14	1	11	5	3	2	0	49
27 (19)	▼	Bulharsko	15	11	-	11	5	5	1	0	48
27 (26)	▼	Kypr	15	10	0	11	5	5	2	-	48
29 (17)	▼	Ruská federace	8	15	0	13	4	6	1	-	47
29 (28)	▼	Lotyšsko	12	13	1	10	5	4	2	0	47
29 (23)	▼	Dánsko	13	11	2	8	5	7	1	0	47
32 (30)	▼	Slovensko	12	12	-	9	5	6	2	0	46
33 (23)	▼	Srbsko	19	11	0	9	1	4	1	0	45
34 (33)	▼	Lucembursko	5	16	0	9	5	7	2	0	44
35 (21)	▼	Švýcarsko (-1)	13	11	4	2	5	7	0	0	41
36 (33)	▼	Německo	14	11	0	4	5	4	2	0	40

Tabulka 1 | Souhrnné vyhodnocení žebříčku Tobacco Control Scale 2019 pro evropské země

“–” informace nejsou k dispozici, “0” nedostačuje ani na 1 bod.

(-1) Švýcarsko je jediná země v tomto přehledu, která neratifikovala Rámcovou úmluvu WHO o kontrole tabáku (FCTC): minus 1 bod

Zdroj: Joossens, Feliu & Fernandez 2020, s. 12.

POUŽITÉ ZDROJE

Joossens, L., Feliu, A., & Fernandez, E. (2020). The Tobacco Control Scale 2019 in Europe. Retrieved from Brussels: <https://www.tobaccocontrolscale.org/TCS2019.pdf>

Joossens, L., & Raw, M. (2006). The Tobacco Control Scale: a new scale to measure country activity. *Tob Control*, 15(3), 247–253. doi:10.1136/tc.2005.015347

Joossens, L., & Raw, M. (2017). The Tobacco Control Scale 2016 in Europe. Retrieved from www.tobaccocontrolscale.com

WHO. (2003). WHO Framework Convention on Tobacco Control. Retrieved from Geneva: https://www.who.int/fctc/text_download/en/

WHO. (2008). WHO report on the global tobacco epidemic, 2008: The MPOWER package. Retrieved from Geneva: http://www.who.int/tobacco/mpower/gtcr_download/en/